

Лекція № 1 «Неприбуткові організації: перше знайомство»

Добрий день, колеги! Ось уже протягом десяти років я працюю податковим експертом журналу «Податки & бухоблік». Сьогодні ми з вами розпочинаємо вивчати неприбуткові організації. Це один із профільних напрямків моєї роботи як експерта. Неприбуткові організації – це специфічна категорія юридичних осіб. Вона відрізняється від решти підприємств, як щодо діяльності, так і щодо правил податкової звітності.

Рік тому ми вже готували для вас подібний курс. Однак війна суттєво змінила визначені алгоритми роботи усіх платників. У тому числі й неприбуткових організацій. Тож ми оновлюємо наш курс з урахуванням нинішніх реалій.

На сьогоднішній лекції у нас із вами відбудеться перше знайомство з неприбутковими організаціями. Ви дізнаєтесь:

- що таке неприбуткова організація;
- яким чином неприбуткова організація може використовувати свої доходи;
- чи може неприбуткова організація здійснювати господарську діяльність.

Урок 1

Що таке неприбуткова організація

Неприбуткові організації – це юридичні особи. Виняток – хіба що громадська організація. Вона згідно із законом може бути створена без утворення юридичної особи. Хоча насправді це формальність. На оподаткування громадських організацій це, по суті, не впливає.

Головна відмінність неприбуткових організацій від звичайних підприємств – вони створені без мети отримання прибутку. Тому, власне, вони й називаються НЕПРИБУТКОВИМИ. Мета діяльності неприбуткових організацій – задоволення потреб та інтересів громадян.

Діяльність може бути науковою, освітньою, культурною, оздоровчою, екологічною, релігійною, благодійною, соціальною, політичною – усього не перерахуєш. Потреб у суспільства багато, тому й видів неприбуткових організацій теж багато. Про них ми ще поговоримо на наступних заняттях.

Визначити мету, для якої створено конкретну організацію та особливості її держреєстрації, допоможе профільний закон, який регулює діяльність саме цього виду неприбуткових організацій. На нього ж слід орієнтуватися, коли ми визначаємо

організаційно-правову форму, в якій необхідно створювати конкретну організацію.

Наприклад, благодійні організації створюються на підставі Закону про благодійну діяльність, а релігійні організації – на підставі Закону про свободу совісті.

У профільному законі прописано основні статутні вимоги та принципи роботи неприбуткової організації. Більш детально про це ми з вами поговоримо на наступній лекції.

Неприбуткові організації не є платниками податку на прибуток. Але для цього їм потрібно одночасно відповідати таким вимогам:

Неприбуткова організація – НЕ платник податку на прибуток, якщо: створена і зареєстрована в порядку, передбаченому профільним законом. При цьому можна прямо не згадувати в статуті профільний закон. Головне, щоб статут і практика діяльності неприбуткової організації відповідали вимогам цього закону. І навпаки: формально згадати про закон без дотримання його вимог – буде недостатньо.

Статутні документи неприбуткової організації:

- по-перше, забороняють розподіл отриманих доходів між засновниками. Крім статутної мети, з таких доходів можна тільки виплачувати зарплату та соціальні внески;

- по-друге, передбачають передачу активів неприбутковим організаціям або зарахування до бюджету при ліквідації юридичної особи. Для ОСББ та житлово-будівельних кооперативів це правило не обов'язкове. Їм забезпечувати передачу активів при ліквідації не обов'язково;

внесена податковим органом до Реєстру неприбуткових організацій.

Запитання для самоперевірки:

Як ви розумієте мету створення неприбуткової організації? Чим вона відрізняється від мети створення звичайного підприємства? Як це має відобразитися на статутних документах?

Назвіть вимоги, які висуває Податковий кодекс для неприбуткових організацій, аби вони не вважалися платниками податку на прибуток.

Урок 2

Реєстр неприбуткових організацій

Із попереднього уроку ви пам'ятаєте: аби вважатися неприбутковою, організація обов'язково має бути внесена до Реєстру.

Для цього їй потрібно подати до податкового органу за основним місцем обліку такі документи:

- 1) реєстраційну заяву за формою № 1-РН;
- 2) копії установчих документів.

Реєстраційна заява виглядає ось так. Щоб із нею ознайомитися, зазирніть у додаток 1 до сьогоднішньої лекції.

Житлово-будівельні кооперативи також повинні подати документи, що підтверджують дату прийняття будинку в експлуатацію, а також спорудження чи придбання цього будинку кооперативом.

Подати реєстраційну заяву та документи можна, зокрема, й держреєстратору.

(з 11 липня 2021 року)	8 сторінка	форма 2																																																																	
Відомості про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій (за бажанням у разі подання заяви для державної реєстрації створення юридичної особи)																																																																			
☐ Прошу включити до Реєстру неприбуткових установ та організацій																																																																			
Найменування організації вищого рівня (за наявності)																																																																			
<table border="1" style="width: 100%; height: 100px;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																																			
Ідентифікаційний код організації вищого рівня (за наявності)		<input type="text"/>																																																																	
Відомості про заявника - уповноважену особу (у разі подання заяви з відомостями про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій уповноваженою особою):																																																																			
прізвище	<input type="text"/>																																																																		
ім'я	<input type="text"/>																																																																		
по батькові (за наявності)	<input type="text"/>																																																																		
реєстраційний номер облікової картки платника податків або	паспортні дані (серія/номер або номер)																																																																		
<input type="text"/>	<input type="text"/>																																																																		
<i>Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.</i>																																																																			
_____		<input type="text"/>																																																																	
підпис		дата																																																																	

Тоді про бажання бути неприбутківцем потрібно заявити на сторінці 8 заяви про держреєстрацію юрособи або зміни відомостей про неї.

За результатами розгляду поданих документів податківці повинні прийняти рішення протягом 3 робочих днів. І якщо підстав для відмови немає, то в цей же строк вони повинні внести організацію до Реєстру.

Рішення про включення до Реєстру податківці не видають.

Відмовити в реєстрації податківці можуть, тільки якщо:

- неприбуткова організація подала неповний пакет документів. Тобто не подала заяву та копії статуту;
- неприбуткова організація не відповідає вимогам Податкового кодексу. Наприклад, вона створена без дотримання вимог профільного закону. Або ж її статутні документи дозволяють розподіл доходів між засновниками.

Якщо отримано рішення про відмову, неприбуткова організація може усунути недоліки та повторно подати документи на реєстрацію, не змінюючи положення статутних документів, до яких у податківців не було зауважень.

Зверніть увагу! Новостворені організації, які подали документи під час або протягом 10 днів із дня держреєстрації та були внесені до Реєстру, вважаються неприбутковими безпосередньо з дня їх держреєстрації.

Якщо ж у цей 10-денний строк укластися не вдалося (або з першого разу податківці вас не зареєстрували), то неприбуткова організація отримає свій статус з дати її включення до Реєстру.

Звертаємо вашу увагу! На період дії воєнного стану податківці обмежили доступ до публічних електронних реєстрів. Це стосується у тому числі й Реєстру неприбуткових організацій. Тож наразі просто так переглянути Реєстр не вдасться. Але неприбуткова організація, як і раніше, може отримати витяг з Реєстру для підтвердження свого статусу.

Домашнє завдання:

Якщо ви зареєстровані як неприбуткова організація, отримайте витяг з Реєстру для підтвердження вашого статусу.

Урок 3

Використання доходів неприбутківцем

Починаємо наступний урок! Отже, до неприбуткового Реєстру організацію внесено. Починається діяльність. Аби працювати, неприбуткова організація має отримувати доходи.

Доходи можуть бути різними – це і внески від засновників та членів, і пожертвування від сторонніх осіб, і цільові кошти з бюджету або навіть доходи від продажу товарів чи послуг.

Для неприбуткової організації не принципово, як саме вона отримує доходи.

Якщо, звісно, ці доходи отримані законним шляхом. Головне – витратити ці доходи за правилами, що їх установлює Податковий кодекс.

І тут згадуємо наступну вимогу.

Неприбуткові організації можуть витратити отримані доходи лише на утримання самих себе та на статутну діяльність.

Витрати на утримання самих себе – це так звані адміністративні витрати. Тобто, наприклад, оренда офісу, оплата комунальних послуг, придбання канцелярських виробів та офісного обладнання.

Статутна діяльність – це основна діяльність неприбуткової організації. Наприклад, у благодійних організацій – це придбання благодійної допомоги, у релігійних організацій – видання літератури та організація місіонерської діяльності, у ОСББ – ремонт та обслуговування будинку та його комунікацій.

Розподіляти свої доходи між своїми засновниками і працівниками неприбутківці не мають права. Таким особам неприбуткова організація може тільки виплачувати зарплату. Ну й сплачувати податки та соціальні внески з неї.

При цьому виплати на користь працівників, не пов'язані з оплатою їх праці, будуть порушенням Податкового кодексу. Зокрема, податківці проти того, щоб неприбуткова організація за свій рахунок оплачувала медичне страхування працівників чи медичні процедури, пов'язані з профілактикою коронавірусу. Тобто тестування і вакцинація працівників за рахунок неприбуткової організації – це порушення податкових вимог.

Звертаємо увагу! В умовах воєнного стану з'явилися ще два дозволені напрямки для використання доходів неприбуткової організації – допомога армії та вимушеним переселенцям. Докладніше про це розповімо у спеціальній лекції, присвяченій воєнному стану.

Сформулюємо загальне правило:

Витрати – або на статутну діяльність, або на утримання самої себе

незалежно від того, кому неприбуткова організація здійснює виплату – «своїм» або «чужим» особам, ці витрати повинні бути пов'язані зі статутною діяльністю неприбуткової організації або спрямовані на її утримання. Інакше виплата «своїм» буде вважатися розподілом доходу, а виплата «чужим» — нецільовим використанням коштів. І те, й інше є порушенням Податкового кодексу і загрожує втратою неприбуткового статусу.

Також не є порушенням Податкового кодексу:

- повернення невикористаних цільових коштів. Тобто якщо благодійний фонд отримав бюджетний грант, але не освоїв його повністю – такий грант можна повернути, і це не буде порушенням;

- власне, факт перевищення доходів над витратами і, навпаки, витрат над доходами за підсумками звітного періоду теж не порушує податкових вимог. Щоправда, податківці традиційно наполягають, що в неприбутковій організації доходи завжди мають дорівнювати витратам. Ну, щоб прибуток був нуль. Але якщо у звітному періоді організація просто не витратила всі отримані доходи – це не порушення. І витратити більше, ніж отримати доходів, – теж не порушення. Адже у неприбутківця можуть бути невикористані доходи з попередніх років;

- отримання поворотної допомоги від фізособи — засновника організації. Тобто неприбуткова організація може позичати гроші у свого засновника і повертати їх йому. Це не буде порушенням. А от прописана в статуті неприбуткової організації можливість надавати фінансову допомогу (членам цієї організації) — це порушення.

Домашнє завдання:

Поясніть, на які цілі неприбуткова організація може і на які не може використовувати свої доходи. Наведіть приклади.

Оцініть, чи є дозволеними для неприбуткової організації такі операції:

- профспілка фінансує витрати на оздоровлення працівників у обсягах, визначених статутом;

- релігійна організація придбала будинок у засновника для розміщення в ньому дому молитви;

- благодійна організація розподіляє отриману гуманітарну допомогу серед своїх працівників;

- ОСББ платить за прибирання прибудинкової території довкола будинку, де його створено;

- громадська організація перераховує кошти на підтримку політичної партії.

Поясніть свої відповіді.

Урок 4

Господарська діяльність неприбутківця

Ну от ми й підійшли до завершального уроку в рамках нашої лекції – знайомства з неприбутковими організаціями. Чи можуть вони, будучи неприбутковими, здійснювати господарську діяльність? Тобто ту, яка за визначенням Податкового кодексу, власне, й спрямована на одержання того самого прибутку (підпункт 14.1.36 ПКУ).

Хочеться відразу відповісти «ні», але це неправильна відповідь. Цивільне

законодавство передбачає, що

Стаття 85. Непідприємницькі товариства

1. Непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.
2. Особливості правового статусу окремих видів непідприємницьких товариств встановлюються законом.

Стаття 86. Здійснення підприємницької діяльності непідприємницькими товариствами та установами

1. Непідприємницькі товариства (сільськогосподарські кооперативи та сільськогосподарські кооперативні об'єднання, що діють без мети одержання прибутку, інші кооперативи, крім виробничих, об'єднання громадян тощо) та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

Статті 85, 86 ЦКУ

непідприємницькі товариства та установи поряд зі своєю основною діяльністю можуть здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені та сприяє її досягненню.

Тобто за загальним правилом неприбуткові організації мають право здійснювати підприємницьку діяльність, якщо профільним законом не встановлено пряму заборону або обмеження на це. Та за умови, що ця діяльність відповідає меті, для якої неприбуткова організація була створена.

Наприклад, релігійні організації для виконання своїх статутних завдань можуть засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також благодійні заклади, що мають права юридичної особи. Тобто релігійні організації можуть здійснювати підприємницьку діяльність лише через інші підприємства, створені для вищеназваних цілей.

Громадські організації можуть здійснювати підприємницьку діяльність як через створені підприємства, так і самостійно. Але тільки якщо це передбачено статутом громадської організації й така діяльність відповідає цілям громадської організації та сприяє їх досягненню.

Благодійні організації теж мають право здійснювати господарську діяльність без мети отримання прибутку, що сприяє досягненню їх статутних цілей.

Чи не втратить свій статус неприбуткова організація, яка здійснює підприємницьку діяльність? Ні, тому що в Податковому кодексі немає жодних обмежень на це. А спецправила воєнного стану навіть заохочують неприбутківців надавати послуги армії та вимушеним переселенцям.

Головне, щоб, здійснюючи підприємницьку діяльність, неприбуткова організація продовжувала відповідати вимогам Податкового кодексу.

Тобто головне – не розподіляти ці доходи між «своїми» і використовувати їх тільки на цілі, визначені п.п. 133.4.2 Податкового кодексу. У такому випадку навіть отримання доходів від господарської діяльності не буде порушенням вимог Податкового кодексу й оподатковувати такі доходи податком на прибуток не доведеться.

Щоправда, податківці часто заявляють, що організація, яка здійснює господарську діяльність на комерційній основі, – не підпадає під визначення неприбуткової. Але якщо можливість здійснювати комерційну господарську діяльність від початку передбачена в статуті, податківці, імовірно, відразу відмовлять у реєстрації.

Тому коли ви пишете в статуті про можливість здійснювати господарську діяльність, не слід акцентувати увагу на її комерційному характері. Краще зазначити тільки те, що вона здійснюється з метою досягнення статутних цілей і всі доходи, отримані від такої діяльності, використовуються на цілі, дозволені Податковим кодексом.

Податківці допускають здійснення неприбутковими організаціями таких господарських операцій:

- продаж власних основних засобів, надання приміщень в оренду профспілкою, розповсюдження сувенірної і рекламної продукції, надання платних послуг благодійною організацією — тільки на некомерційній основі;
- надання рекламних послуг чи послуг з користування інфраструктурою багатоквартирного будинку ОСББ;
- вступ як засновника або учасника в господарське товариство;
- здійснення внесків до статутного капіталу створеного підприємства та отримання дивідендів.

Запитання для самоперевірки:

Поясніть, яким чином у статуті неприбуткова організація має визначити некомерційну основу своєї господарської діяльності. Які два посили обов'язково має містити статут неприбутківця щодо такої діяльності?

Наведіть приклади дозволеної господарської діяльності неприбутківців та поясніть, за яких умов ця діяльність стане забороненою.

Висновки

Отже, давайте підіб'ємо підсумки нашої сьогоднішньої зустрічі.

1. Неприбутковими організаціями є юридичні особи, головною метою створення яких є не отримання прибутку, а задоволення потреб окремих категорій громадян і суспільства в цілому.
2. Кожна неприбуткова організація, зареєстрована відповідно до чинного законодавства, має бути внесена до Реєстру.
3. Неприбуткова організація має право використовувати свої доходи лише для забезпечення статутної діяльності та утримання самої себе. Розподіляти доходи між засновниками неприбуткової організації або її членами заборонено.
4. Неприбуткові організації можуть здійснювати господарську діяльність, якщо вона сприяє досягненню їх статутних цілей та доходи від такої діяльності використовуються без порушення тих вимог, які висуває Податковий кодекс.

Що ж, гадаю, наше знайомство з неприбутковими організаціями пройшло успішно. Основні особливості та правила роботи неприбуткових організацій, зрозуміло, ви вже знаєте. Але є ще одне правило – неприбуткову організацію має бути створено відповідно до профільного закону. І для кожного виду організацій цей закон свій. Тому сьогодні ми ставимо трикрапку в нашій розмові. А на наступній лекції більш детально ознайомимося з кожним видом неприбуткових організацій. На все добре!

Додатки

Додаток 1

Форма № 1-РН

РЕЄСТРАЦІЙНА ЗАЯВА
платника податку

- Реєстрація
- Зміни
- Виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій

1 Код згідно з ЄДРПОУ неприбуткового підприємства (установи, організації)¹

1.1 Код згідно з ЄДРПОУ організації вищого рівня²

2 Найменування неприбуткового підприємства (установи, організації) _____

2.1 Найменування організації вищого рівня _____

3 Код та назва організаційно-правової форми

4 Місцезнаходження неприбуткової організації _____

5 Відомості про відповідальних осіб

КЕРІВНИК (реєстраційний номер облікової картки платника податків
або серія (за наявності) номер паспорта³, прізвище, ім'я та по батькові)

Контактний номер телефону

ГОЛОВНИЙ БУХГАЛТЕР (реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) номер паспорта³, прізвище, ім'я та по батькові) _____

Контактний номер телефону _____

Установчі документи оприлюднені на порталі електронних сервісів відповідно до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань”

Необхідне позначити знаком “х” або “+”.

Додаток: на ___ арк.

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

(дата)

МП (за наявності)

¹ У разі подання реєстраційної заяви одночасно із здійсненням державної реєстрації юридичної особи це поле заповнюється державним реєстратором.

² Зазначається неприбутковими організаціями, що діють на підставі установчих документів організації вищого рівня, відповідно до закону.

³ Серія (за наявності) та номер паспорта зазначаються для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією (за наявності) та номером паспорта.